

ÜHEPÖÖRDELISED VERBID VADJA KEELES

Ühepöördelised verbid väljendavad isikulise tegumoe 3. isiku vormiga umbisikulist tähendust (Mihkla, Valmis 1979 : 47). Need verbid pole seotud "inimliku" isiku tegija tähendusega, nad väljendavad intransitiivset tegevust, mis ei allu kõneleja taatele ja mida ei kutsu esile vahetult inimene (Peegel 1958 : 489). L. Hakulinen lisab veel ühe olulise tunnuse - koos ühepöördeliste verbidega ei saa esineda nominatiivsubjekti (Hakulinen 1968 : 454). Seega on mõistele antud süntaktiline tähendus. Verbe, mis esinevad küll ainult 3. isikus (ainsuses ja mitmuses), aga millel on nominatiivsubjekt (loodus, loom, maastikuline objekt jne.), on J. Peegel soovitanud nimetada vaegpöördelisteks (Peegel 1958 : 492). Seega on verbid, mis esinevad ainult 3. isikus, norfoloogiliselt alati ühepöördelised, aga ainult väike osa neist on süntaktiliselt ühepöördelised, s. o. esinevad nominatiivsubjektita.

L. Hakulinen (1968 : 454 jj.) on jaganud ühepöördelised tegusõnad ja tarindid kolme rühma: 1) passiivivormid: *Mies saadaan, vaimo otetaan* 'mees saadakse, naine võetakse'; 2) püsivad ühepöördelised verbid ja verbikonstruktsioonid: *Jokaisen täytyy tulla* 'igauks peab tulema'; *Lain tulee olla lyhyt* 'seadus peab olema lühike'. Need on verbid, mis soome keeles nõuavad tegijalt genitiivi; 3) ajutiselt nominatiivsubjektita kasutatavad tegusõnad ja sõnaliidud, mis samas tähenduses võivad olla ka mitmepöördelised. Iga vastava rühma alla võib näiteid tuua ka eesti ja vadja keelest: 1) *perrä neisti kuccumā safkina* 'hiljem hakati kutsuma Safkinaks'; 2) *mil piäb mennä* 'mul tuleb minna'. Eesti ja vadja keeles on loogiline subjekt adessiivis; 3) semantiliselt lai verbide rühm. Predikaatverb võib väljendada loodusnähtusi, väliskeskkonnas ja ühiskonnas toimuvaid protsesse, füsioloogilisi ja psühholoogilisi nähtusi, vältimatust, õnnestumist, ebaõnnestumist, piisavust, tunnetustegevust jne.

Ühepöördeliste verbide esinemine on üldkeeleline nähtus. M_r Airila on käsitlenud võrdlevalt eesti, ungari ja soome ühepöördelisi verbe ja verbikonstruktsioone ning leidnud, et soome keeles on selliste vormide hulk märkimisväärselt suur, suurem kui kahes teises keeles (Airila 1928 : 2-4). Ka vadja keeles on ühepöördelisi verbe rohkesti. Nende ridade autor on vaadanud läbi Keele ja Kirjanduse Instituudi vadja keele kartoteegi, trükitud tekstid ja enda kogutud sõnasedelid ning leidnud hulgaliselt teemakohast materjali. Järgnevat loendit ei saa pidada ammendavaks, sest ilmselt ei esine käepärast olevate lausenäidete hulgas veel kõik võimalikud ühepöördelised verbikasutused. Foneetilist transkriptsiooni on mõneti lihtsustatud ja ühtlustatud (π-i asemel on alati *l*, ära on jäetud diftongikaar jne.). Vadja verbinäitestik jaguneb semantilistel alustel nelja suurde rühma. Verbinäited mallirühma piires antakse alfabeetiliselt järjekorras.

1. Elusolendi füsioloogilisi ja psühholoogilisi protsesse väljendavate verbide hulgas on kõige levinum lausmall N + part V, s. o. tegusõna laiendab partsiaalobjekt: 1) *a h i s a B* 'matab hingamist': *ai ku minua ahisgB* - *eb ē vozduhā* Luu 'oi, kui mul matab hingamist, ei ole õhku!'; 2) *a i k o t u t a B* 'ajab haigutama!': *i pātā vaivataB i aikotutaB* M 'ja pea valutab ja ajab haigutama!', *miñnua aikotutaB* M 'mind ajab haigutama!'; 3) *h u i m ā B* 'pea käib ringi!': *mil-le alke huimata pātā* M 'mul hakkas pea ringi käima!'; 4) *h ü m m ü s ü t ä B* 'on ebameeldiv!': *miñnua keiG hümmüsütäB* Lii 'mul on lausa ebameeldiv!'; 5) *i d g e t a B* 'ajab nutma!': *miñnua idgetti* J 'mind ajas nutma!'; 6) *i k o s u t a B* ~ *ikoseB* 'ajab luksuma!': *minua ikosutaB* Luu 'mind ajab luksuma!'; 7) *i m o - t a B* 'teeb himu!': *minua imotab lohkyä süömā* Puu 'mul teeb himu süüa praetud kartulilõike!'; 8) *i n o - t a B* 'hakkab vastu!': *minua inotaB* Kõr 'mulle hakkab vastu!', *kase sūtši miñnua algab inottā* Luu 'see söök hakkab mulle vastu!'; 9) *i r m u s e B* '? on vastik!': *miä jün vinā, miñnua irmuseB* Luu 'mina joon viina, mul tuleb kibe nägu ette!'; 10) *j a n o t a B* 'tahab juua!': *lehmā taitā janotaB* M 'lehm tahab vist juua!', *nütt eb janoñ ni kevassi ku egle* J 'nüüd ei ole nii kõva janu kui eile!'; 11) *l a i h u t a B* 'süda on paha!': *miä õmnizē kehnessi sejin, semperässä miñnua laihutaB* Jõg 'ma sõin hommikul viletsalt, sellepärast on

mul süda paha!; 12) *l a i z g u t a B* 'teeb laisaks': *missi siñnuu ni kevassi laizguteB?* Luu 'miks sind laiskus nii kõvasti vaevab?'; *tänävā mitälēb laizgutaB* Luu 'täna on millegipärast laiskus kallal!'; 13) *l o m i B* ~ *lomitaB* 'valutab': *tšättä lomitaB* Itš 'käsi valutab!'; 14) *l u m m ā B* 'pimestab': *tševäl tširkkas päivā paisaB*, *kevi silmi lummāB* Pum 'kevadel paistab ere päike, kõvasti pimestab silmi!'; 15) *n u k u t a B* 'uni tuleb peale': *issullā tätā nukutaB* Luu 'istudes tuleb talle uni peale!'; 16) *p a k o t e B* 'valutab': *jalkoi pakoteB* J 'jalad valutavad', *kevassi pakotaB* Lii 'kõvasti valutab!'; 17) *p a l e t a B* 'külmetab': *tšül-mä ilma, jalkoi paletaB* J 'külml ilm, jalad külmetavad!'; 18) *p o r o t a B* 'valutab': *porotap pätā, ammassa M* 'pea, hammas valutab!'; 19) *r ö ü h t š ü t t e l e B* ~ *rõhkõlõitāB* 'ajab rõhitsema': *miñnuu rõühtšütteleB* Pum 'mind ajab rõhitsema', *ku ivekas sün, rõihtlõitāB* Luu 'kui süön midagi pärmist, ajab rõhitsema!'; 20) *s i r k o t u t a B* 'ajab ringutama': *ai ku kevvī tätā sirkotutaB* M 'ai kui kõvasti teda ajab ringutama!'; 21) *t o š - n i t a B* 'süda on paha': *minua tošnitaB* Pum 'mul on süda paha!'; 22) *t š i h g u t a B* 'sügeleb': *tätā tših-gutab i tamā sis karziB* Luu 'tal sügeleb ja tema siis kratsib!'; 23) *t š ü l m e t ä B* 'külmetab': *tšülmetāb jalkoi* Lem 'jalad külmetavad!'; 24) *t u k e h u t a B* 'lämmatab': *miñnuu tukehutaB* Luu 'mind lämmatab (mul matab hinge)!'; 25) *v a i v a t t a B* 'valutab': *pätā vaivattaB* Kat 'pea valutab!'; 26) *v ä i t ä B* 'veab!': *väitāp suoni* Pum 'yenitāb sooni!'; 27) *v ä s ü t ä B* 'väsitab': *väsütāb ni silmije* Lii 'väsitab nii silmi!'; 28) *õ t š ü t ä B* 'ajab luksuma': *mitälēp tätā õtšütāB* M 'miski ajab teda luksuma!.

Enamasti võib selle rühma verbe kasutada subjektita (2, 10, 12, 16 jne.). Partsiaalobjektiga verbide puhul pole tegijat võimalik juba sellepärast mainida, et seda ei teata või ei peeta oluliseks (Airila 1928 : 6). Kui nominaatiivsubjekt lisab infot, siis võib ta antud verbiga koos esineda, lause aga pole siis enam impersonaalne (Penttilä 1954 : 103-104).

Harvem leidub lausemall: N + ngp V, s. o. verbiga võib esineda totaal- või partsiaalobjekt: 29) *a j a t e B* 'ajab paiste': *sermea ku kens ajatep kevassi, sis tätā kevassi pakotaB* Lii 'kui ajab sõrme kõvasti umbe, siis ta valutab kõvasti', *ajateb utareD* Lii 'ajab udarad paiste!'; 30) *e l l i t ä B* 'teeb hellaks!': *minū jalkojē alkoi ellittā* Lii 'minu jalad tegi hellaks!', *millē jo ellitti jalgaD*

Lii 'mul tegi juba jalad hellaks'; 31) *halvāB* 'halvab': *sel halvazi jalgaD, tšäe* Luu 'tal halvas jalad, käe'; 32) *häikāB* 'pimestab': *häikāp silmiä* Luu 'pimestab silmi', *se on ni lusti, keik silmät häikezi* Ra 'see on nii ilus, pimestab täitsa silmad'; 33) *kohotāB* 'tõstab üles': *välis kohotab ampā, vaivattāB* M 'vahel tõstab hamba üles, valutab', *kohotti rintojē alusseD* M 'rindealuse ajas üles'; 34) *viskāB* 'viskab': *tšülmeš viskes koko seltsä mü paissēD* J 'külmast viskas mööda kogu selga paised'.

Verbi võib fakultatiivselt laiendada modaal, temporaal, lokaal jne. Esinevad lausemallid V, (Loc) V, (Mod) V, (Temp) V... Vahel võib selles rühmas esineda ka tegusõna, mis nõuab partsiaalobjekti: 35) *ajāB* 'paistetab üles': *ajab i neizeb vaivattamā* Luu 'paistetab üles ja hakkab valutama'; 36) *kiukāB* 'ajab südame pahaks': *ku on nältšä, sīz jutellā: kiukāB* Luu 'kui on nälg, siis öeldakse: ajab südame pahaks'; 37) *kivisi* 'valutas': *ni kevassi kivissi* Luu 'nii kõvasti valutas'; 38) *musētāB* 'mustendab': *mil musetap silmiZ* Luu 'mul mustendab silme ees'; 39) *nāpiB* 'valutab': *nāpip sūd, tänävā on nī paha* Ra 'seest valutab, täna on nii paha'; 40) *sattu* 'tegi haiget': *ni kevassi sattu, jot tulet tulti silmissä* Luu 'nii kõvasti saatus pihta (tegi haiget), et tuled tulid silmist'; 41) *tšihguB* 'sügeleb': *kainalo-alt tšihguB* Kõr 'kaenla alt sügeleb'; 42) *vetāB* 'võtab': *niku vetap tšäjel poiZ* Luu 'võtab nagu käega ära (valu)'.

II. Meteoroloogilisi verbe on peetud tüüpilisteks ühepöördelisteks tegusõnadeks ja nende puhul on tavaline O-valentne esinemine (Rätsep 1978 : 77). Ilmneb palju ka nominatiivsubjekti, aga enamasti pole see kohustuslik. Vadja keele kartoteegi põhjal ei saa alati otsustada, millal subjekt pole obligatoorne. Enamasti võib sellest loobuda, kui verbi laiendab modaal, lokaal jne.

Alljärgnevaid verbe iseloomustavad lausemall ($N^1 + \text{nom}$) V ($N^2 + \text{ngp}$), s. o. verbiga võib koos esineda fakultatiivne nominatiivsubjekt ja totaal- või partsiaalobjekt ja lausemall (laiend) V: 1) *ahavoittēB* '(tuul) puhub, kuivatab': *tšäsi lekep, ku tūli ahavoittēB* Luu 'käsi lõhkeb, kui tuul puhub'; 2) *ajāB* 'ajab üles': *siällä ain pilved ajaB* Itš 'seal ajab aina pilved üles'; 3) *ammuB* 'lööb välja': *ukko ~ jürü ammuB* Luu 'lööb välja'; 4) *jätūB* 'jäätub': *lähe talvel eb jätū* Luu 'allikas talvel ei jäätu'; 5) *jüräB* 'müristab': *grömu*

jürräB Its, *jürü jürräB* Luu, *jumala jürizeB* Pum 'müris-
 tab'; 6) *k a h u t a B* 'kahutab': *tänän kahutaB* Pum
 'täna kahutab', *kevvī kahutti mā* M 'kõvasti kahutas
 maa'; 8) *k a j e n e B* 'koidab': *päivä kajeni* M 'päev
 koitis'; 8) *k o h o t t i* 'tõstis: *kohotti tülē* Luu 'tõs-
 tis tuule'; 9) *k o j o t t ä B* 'terendab': *kojotti jeka*
paikka Luu 'terendas iga koht'; 10) *k o l l ä B* 'mü-
 ristab': *jo kolläb jumala* 'juba müristab'; 11) *l ē p p i*
ä B 'pehmeneb': *ilma lēppiäB* J 'ilm pehmeneb'; 12)
m u s e t i B 'mustendab': *siäl musetib, taivaz on mus-*
sa Luu 'seal mustendab, taevas on must'; 13) *p i l -*
v i t ü B 'on pilves': *taivas tās pilvitüB* J 'taevas on
 jälle pilves'; 14) *p o r o t a B* 'külmetab, kaanetab':
ül porotab vē J 'öösel kaanetab vee'; 15) *p o v v e -*
t a B 'teeb pöuda': *a ved' ilm povvetaB* J 'aga ilm ju
 teeb pöuda'; 16) *p u h u B* 'puhub': *ain tsülmä pu-*
hub M 'aina külma puhub'; 17) *s a t ā B* 'sajab': *nüd*
ain satāB J 'nüüd aina sajab', *vihmā, slottā, lunta sa-*
tāB Pum 'vihma, lörtsi, lund sajab'; 18) *s e l i t ä B*
 'läheb selgeks': *egle selitti* J 'eile läks selgeks'; 19)
s i n e t ä B 'sinetab': *taivas sinetäB* Its 'taevas si-
 netab'; 20) *s i p u t t i* 'tibutas': *koko ü siputti* J
 'kogu öö tibutas', *koko aika siputti vihmā* M 'kogu aeg
 tibutas vihma'; 21) *s i r k e n e B* 'selgineb': *tāz üs-*
si sirkenēB Luu 'jälle läheb ööseks selgeks'; 22) *t i l -*
k a B 'tütubab': *jo tilkaB* M 'juba üksikud vihmapii-
 sad'; 23) *t u i s k ā B* 'tuiskab': *tänänn on sā, tuis-*
kāB Pum 'täna on halb ilm, tuiskab', *nätt ku tuiskāb*
līvā J 'näed kuidas tuiskab liiva'; 24) *t ü l a B* 'tuul
 puhub': *ķens tūlab ja vihmā sāB, on sā ilma* 'kui tuul
 puhub ja sajab vihma, on halb ilm'; 25) *t ü n i s ü B*
 'jäab vaikseks': *perrä tormi tūnisüB* 'peale
 tormi jääb vaikseks'; 26) *v a l k e n e B* 'val-
 geneb': *õmiz varrai valkenēB* Its 'hommikul vara val-
 geneb'.

Verbe *satāB*, *siputti* ja *tuiskāB* saab kasutada ka
 partsiaalsubjektiga: N + np V (näitlauseid 17, 20, 23). Me-
 teoroloogiliste tegusõnade puhul võib esineda nominatiiv-
 subjekt, mis põhineb teatud mütoloožilistel käalutlustel
 (näitlauseid 5, 10). Sellesse semantilisse rühma kuulub
 palju denominaale (*jürizeB*, *pilvissüB*, *tilkaB*, *tuiskāB*
 jne.), mis väljendavad omapärasel viisil nii subjekti kui
 ka predikaati. Seda laadi verbid on ühetähenduslikud,
 s. o. nad tähistavad vaid konkreetset loodusnähtust (Ai-
 rila 1928 : 10). M. Airila juhib tähelepanu sellele, et

verb *sataa* 'sajab' on mitmetähenduslik - temaga võivad koos esineda erinevad subjektid. Sama on lugu ka vadja keeles (17). Kui loodusnähtuse kirjeldamiseks kasutatakse verbi, millel on ka muu kasutus, tuuakse esile subjekt: *pakkain*, *tüli kevissüB* Pum 'pakane, tuul kõveneb', *päivä sammuB* Luu 'päikesevarjutus' jne. Sellise tegusõnad on vaegpöördelised.

III. Onomatopoeetilistest ja looduses toimuvaid protsesse väljendavatest verbidest väike osa ei nõua subjekti, sest tegija on ebamäärane. Sisuliselt on selle rühmaga seotud ka verbid, kus subjektiks on indefiniitne pronoonen. Need tegusõnad võib ühendada mallide (laiend) V ja (N + nom) V alla: 1) *d ü m i z e B* 'müriseb': (*mikälē*) *kuzalē dümizeB* J 'miski kusagil müriseb'; 2) *läütš ä B* 'pritsib': (*tämä*) *keŷvi läütšäB* Luu 'see pritsib kõvasti'; 3, 4) *p i l l ä B* 'ajab riknema', *apagoit a B* 'ajab hapuks': *to tsirēs pilläB*, *apagoitap pīmā* M 'muidu ajab piima ruttu halvaks, hapendab'; 5) *v ū m a B* 'leegitseb': *aivo kevassi vūmap peŷa* J 'väga kõvasti leegitseb põleda'. Eelnevate näidete puhul on tähelepanu sündmusel ja selle tekitaja (subjekt) pole teada. Tekitaja võib olla ka iseenesest mõistetav (5).

Enamasti kasutatakse selle semantilise rühma verbe siiski nominatiivsubjektiga: lausemall N + nom V: 6) *e l i z e B* 'heliseb': *mettsä elizeB* Pum 'mets heliseb'; 7) *l o t i z e B* 'lodiseb': *vihma lotizeb ja läütšüB* Luu 'vihm lodiseb ja plärtsub'; 8) *v i r t ä B* 'voolab': *meri virtäB* 'meri voolab' jne. Aluseks on maastikuline objekt, loodusnähtus vms.

Onomatopoeetilisi ja looduses toimuvaid protsesse väljendavaid verbe kasutatakse ka mitmeisikuliselt ja metafoorselt: *sillg ain bē aikā*, *l e n n ä d mennä* M 'sul pole aina aega, lendad minna'; *elä v u h i z e* M 'ära vuhise (nohise)'.

IV. Uhiskondlikke ja inimtunnetusega seoses olevaid protsesse märkivate ühepöördeliste verbide rühm on kirrev erinevate lausemallide poolest. Kõige enam on iseseisvalt esinevaid verbe või verbe, mida laiendab lokaal, modaal, temporaal jne. Lausemallid on V ja (laiend) V: 1) *h a i z e B* 'lõhnab': *kassen haizep kevassi* J 'siin haiseb kõvasti'; 2) *j o h u b mēlē* 'tuleb meelde': *eb johu mēlē* Luu 'ei tule meelde'. *tälle táz johtu mēlē* Luu 'talle tuli jälle meelde'; 3) *k e l p ā B* 'kõlbab' *tās kelpāB*, *siä juttēD* Luu 'jälle kõlbab, sina ütled'; 4) *m e*

n e B 'läheb': *tširēpā meneB ku rahā on* J 'kiiremini läheb, kui raha on'; 5) *n ä ü t ā B* 'paistab': *nūd näütāb üvvi, on polnej kū* Luu 'nüüd paistab hästi, on täiskuu'; 6) *p e l e h t ē B* 'kummitab': *rīgas pe-lehtēB* Lem 'rehes kummitab'; 7) *s e i z o B* 'maksab': *kui kallis seizoB?* Lem 'kui palju maksab?'; 8) *t š ū - d i t t ā B* 'kummitab': *kalmois tšūdittāB* Pum 'surnuaial kummitab'; 9) *t š ā n t i B* 'pöörab, läheb': *kuhē tšāntiB, en tā* Luu 'kuhu pöörab (kuidas läheb), ei tea'.

Usna sageli laiendab selle semantilise rühma verbi kõrvalause, lausemall V KL : 10) *k ū l u B* 'on kuulda': *kūlup, ku meri kōhuB* Luu 'on kuulda, kui meri kohiseb', *kuhēllēB mennūt tüttāreD, ep kūluG näitä* Its 'tütred on kuhugi läinud, neid pole kuulda'; 11) *t e h o B* 'mõjub': *mille tehop, ku on sūr tusk* Lii 'mulle mõjub, kui on suur valu'; 12) *t e k k a u Z* 'õnnestus': *kui tekkaus, sis kuttsuaš* Kat 'kui õnnestus, siis kutsutakse'; 13) *t u n n u B* 'tundub': *tunnup, ku kassen on kalmoi sihaD* M 'tundub, kui siin on surnuaia koht', *tuntu, etti nuor vātsi pajatti jo venāissi* Pum 'tundus, et noored rääkisid juba vene keeles'; 14) *t ā h e n n ā B* 'tähendab': *ep tähennā pal'lo, ku eb ē tūtā* Lii 'ei tähenda palju, kui ei ole tööd'; 15) *t ā B* 'ennustab': *nenā gts ku tšihguB, sis tāp kōllū vīstiā* Luu 'ninaots kui sügeleb, siis ennustab surmateadet'.

Tegusõna võib laiendada ka *da*-infinitiiv, lausemall V¹ V² + da: 16) *k e l p ā B* 'kõlbab': *tejzele ineh-mizelē ep kelpāG tartutaG* Its 'teisele inimesele ei kõlba kinni hakata'; 17) *m a h z a B* 'maksab': *mahzab mennā* M 'maksab minna'; 18) *p i ā B* 'peab': *piāb litšipā kattsoa* Luu 'peab ligemalt vaatama', *miļ piāb mennā* Luu 'mul tuleb minna'; 19) *s ā B* 'saab': *ai ku ohas kanava, sāb mennā ūli* 'ai, kui kitsas kraav, saab minna üle'; 20) *t e h i B* 'tohib': *ep tehi nagrā* Pihl 'ei tohi naerda', *tehib mennā* 'tohib minna'; 21) *v g i B* 'võib': *tšiselā vejp süvvā variltā* Luu 'kisselli võib süia soojalt'.

Verbi võib laiendada ka noomen allatiivis või adessiivis, s. o. N + all V või N + ad V: *johuB mēlē* (2), *piāB* (18), (22) *m a i s t a B* 'maitseb': *mualla maistaB* Ra 'muda järele maitseb'; 23) *t a g o s a B* 'jätkub': *mil-la denḡō eb tagosaG, a tagosab leipiā* Its 'mul raha ei jätku, aga jätkub leiba'; 24) *t a p p ā B* 'jätkub': *tāl-le tappāb juttua* J 'tal jätkub juttu'; 25) *t a h t a u B*

'on tahtmine': *mille tahtaup kottõ* M 'ma tahan koju'.

Tegusõnaga võib koos esineda ka partsiaalsubjekt V N + np: 26) *l i s ä ü Z* 'lisandus': *miä präviumzin i painua lissäüZ* Luu 'sain terveks ja kaalu tuli juurde'; vt. veel 23, 24.

Esineb ka partsiaalobjekti, lausemall N + part V: näide 15.

Selle semantilise rühma verbid väljendavad olukorra kujunemist ja muutumist (4, 9, 25); piisavust (23, 24); hinnangut olukorrale (7, 11, 14, 17); vältimatust, sobivust, võimalikkust või vajadust (3, 18, 19, 20, 21, 25) ja inimtunnetust (1, 2, 5, 6, 7, 10, 13, 15, 21).

Seega on vadja ühepöördeliste verbide levinuimad lausemallid järgmised:

1) V (laiend): I semantilisest rühmast verbid 35-43, II rühmast enamik verbe, III rühmast verbid 1, 2, 11-13, IV rühmast verbid 1-9. Selle lausemalliga on seotud fakultatiivse nominatiivsubjekti ja totaal- või partsiaalobjektiga meteoroloogilised verbid (II. 1-26). Samuti võivad paljud partsiaalobjekti nõudvad verbid esineda ilma objektita koos aja-, koha-, viisi- jne. laiendiga (I. 2, 10, 12, 16 jne.).

2) N + part V: I rühmast verbid 1-28, IV rühmast verb 15. Selle lausemalli alla kuulub suurem osa psühholoogilistest ja füsioloogilistest tegusõnadest. Fakultatiivselt võib partsiaalobjekt laiendada ka teistesse semantilistesse rühmadesse kuuluvaid verbe.

3) N + ngp V: I rühmast verbid 29-34, III rühmast verbid 3, 4, fakultatiivselt ka teistes semantilistes rühmades.

4) N + np V: partsiaalsubjekti nõudvad mõned meteoroloogilised verbid (II. 17, 20, 23) ja püsivust, olukorra muutumist väljendavad verbid (IV. 22, 23, 25).

5) V KL: kõrvallause laiendab ühiskonnas toimuvaid ja tunnetustegevusega seoses olevaid protsesse märkivaid verbe (IV. 10-15).

6) N + ad V: IV rühmast verbid 18, 22-23. Adessiivis noomen on loogiliseks subjektiks.

7) N + all V: IV rühmast verbid 11, 16, 24 ja 25.

8) V¹ V² + da: IV rühmast verbid 16-20. A. Penttilä on kirjutanud, et soome keeles pole alati selge, kas *da-*

infinitiiv on subjekt või mitte. Ajalooliselt ta alus pole (Penttilä 1954 : 112-113).

Nendest lausemallidest on subjektitud 1., 2., 3., 5., 6. ja 7. A. Penttilä on pidanud umbisikuliseks ainult neid ühepöördelisi verbe sisaldavaid tarindeid, kus ei esine mingit subjekti (ka mitte partitiivi ja *da*-infinitiivi vormis). Eesti süntaksikäsitluses on kõik nominatiivsubjektita tüübid impersonaalsed (Mihkla jt. 1974 : 463-466). Vadja keeles on ühepöördeliste verbide subjektitu kasutamine rikkalik. Eesti keelest tunduvalt suurem on partsiaalobjektiga füsioloogiliste ja psühholoogiliste verbide rühm. Muude semantiliste rühmade kasutus on sarnane eesti keelele. Ühine on loogilise subjekti esinemine adessiivis. Soome keeles on aga agent genitiivis.

Vadja keeles esinevad ka ühepöördelised konstruktsioonid. Näiteks verbid *olla* ja *tulla* koos predikatiiviga: *mā on kahuzā* Luu 'maa on kahutanud', *on kipsu pakkain* Luu 'on käre pakane', *tuli tšülmä* Luu 'hakkas külm' jne. Sageli esineb loogiline subjekt adessiivis: *täl tuli tšülmä* Luu 'tal hakkas külm', *millä on üvä mēli* Its 'mul on hea meel', *tälle on žāli* J 'tal on kahju'.

Samuti esineb tarindeid: *on tetta, etti...* 'on tõsi, et...' *on helppo* 'on kerge' jne. Näiteks: *tetta on, etti kuollu tšäüp kotuō* Pum 'on tõsi, et surnu käib koju (kummitab)'; *helppo on rahakāl inimizel elä* J 'kerge on rikkal inimesel elada'. Selline ühepöördeliste tarindite kasutus on sarnane eesti ja soome keelele.

L ü h e n d i d

Its^v = Itsäpäivä, J = Jõgõperä, Kat = Kattila, Kõr = Kõrvõttula, Lem = Lempola, Lii = Liivtšülä, Luu = Luudit-sa, M = Mati, Pihl = Pihlaala, Pum = Pummala, Ra = Rajo.

K i r j a n d u s

A i r i l a, M. Yksipersonaisina käytetyt verbit. - SUST LXIII, Helsinki, lk. 1-10; H a k u l i - n e n, L. 1968, Suomen kielen rakenne ja kehitys. Kolmas, korjattu ja lisätty painos, Helsinki; M i h k l a, K, V a l m i s, A. 1979, Eesti keele süntaks kõrgkoolidele, Tallinn; P e e g e l, J. 1958, Ääremärkusi pöö-

rete kasutamisest. - Keel ja Kirjandus, lk. 488-492; Mihkela, K., Rannut, L., Riikoja, E., Admann, A. 1974, Eesti keele lauseõpetuse põhihooned I, Tallinn; Penttilä, A. 1954, Ns. yksipersoonaisista verbeistä. - Virittäjä, lk. 97-122.

Х. Хейнсоо
(Тарту)

БЕЗЛИЧНЫЕ ГЛАГОЛЫ В ВОДСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

Целью данной статьи является обзор тех глаголов водского языка, которые стоят только в 3-ем лице единственного числа и с которыми не может согласовываться номинативное подлежащее.

В водском языке такие, выражающие определенные процессы, глаголы можно разделить на 4 семантические группы: 1. психологические и физиологические, 2. метеорологические, 3. приподные процессы и звуки, 4. общественная и познавательная деятельность человека.

Самая представительная в водском языке 1-я группа - в ней 42 глагола. Здесь объект, в основном, находится в партитиве. 2-я группа состоит из 26 известных автору глаголов с которыми могут согласовываться факультативные субъект и объект. В 3-ей автор рассматривает 8 глаголов, которые предполагают субъект. Без него глаголы выступают только в случае, когда имеют распространитель, выражающий время, место и т. д. В 4-ой семантической группе глагол чаще выступает без номинативного субъекта. В роли субъекта выступает *da*-инфинитив и подчиненное предложение.

В отличие от эстонского языка в водском языке находят широкое употребление психологические и физиологические глаголы, требующие партитивного объекта.